

О. М. Ткачук

**КОДЕКС ЗАКОНІВ
ПРО ПРАЦЮ УКРАЇНИ:
ПОСТАТЕЙНИЙ ПОКАЖЧИК
ПРАВОВИХ ПОЗИЦІЙ ВЕРХОВНОГО
СУДУ – ВЕЛИКОЇ ПАЛАТИ
ТА КАСАЦІЙНОГО ЦИВІЛЬНОГО СУДУ
(практика 2018 року)**

Харків
«Право»
2019

УДК 349.2(094.4)(477)
Т48

Ткачук О. М.

Т48 Кодекс законів про працю України: постатейний покажчик правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та Касаційного цивільного суду (практика 2018 року) / О. М. Ткачук. – Харків : Право, 2019. – 224 с.
ISBN 978-966-937-586-5

Збірник містить у собі систематизацію судової практики Верховного Суду за 2018 рік, яка впорядкована за статтями Кодексу законів про працю України.

Збірник призначений для практичного використання при вирішенні трудових спорів, а також буде корисний усім тим, хто цікавиться практикою застосування та тлумачення норм трудового законодавства.

УДК 349.2(094.4)(477)

ISBN 978-966-937-586-5

© Ткачук О. М., 2019
© Оформлення. Видавництво «Право», 2019

Частина перша

**КОДЕКС
ЗАКОНІВ ПРО ПРАЦЮ
УКРАЇНИ**

Стаття закону	Правова позиція	Номер правової позиції	Позов
<p>Ст. 21 КЗпП</p>	<p>Згідно з частиною третьою статтею 21 КЗпП України особливою формою трудового договору є контракт, в якому строк його дії, права, обов'язки і відповідальність сторін (в тому числі матеріальна), умови матеріального забезпечення і організації праці працівника, умови розірвання договору, в тому числі дострокового, можуть встановлюватися угодою сторін. Сфера застосування контракту визначається законами України.</p> <p>Пунктом 8 частини першої статті 36 КЗпП України передбачено, що підставами припинення трудового договору є підстави, передбачені контрактом.</p> <p>Відповідно до роз'яснень, викладених у пункті 13 постанови Пленуму Верховного суду України від 6 листопада 1992 року № 9 «Про практику розгляду судами трудових спорів», вирішуючи позови про поновлення на роботі осіб, звільнених за пунктом 8 частини першої статті 36 КЗпП України, суди повинні мати на увазі, що на підставі цієї норми припиняється трудовий договір при наявності умов, визначених сторонами в контракті для його розірвання.</p> <p>Судами встановлено, що на підставі наказу МОН від 15 лютого 2012 року № 60-к ОСОБА_1 призначено ректором БДФЕУ з 15 лютого 2012 року як обраного за конкурсом строком на п'ять років згідно з частиною першою статті 39 Закону України «Про вищу освіту» на умовах, викладених у контракті. 15 лютого 2012 року між МОН та ОСОБА_1 укладено контракт строком на п'ять років з 15 лютого 2012 року по 12 лютого 2017 року.</p> <p>Відповідно до пункту 1 контракту ОСОБА_1 як керівник зобов'язується безпосередньо та через органи управління навчальним закладом, на підставі засад єдиноначальності та колегіальності прийняття рішень виконувати роботу щодо управління</p>	<p>№ 61-419св17 від 23.01.2018 Касаційний цивільний суд</p>	<p>про визнання незаконним і скасування наказу, поновлення на посаді, анулювання запису у трудовій книжці про звільнення з роботи за порушення умов контракту, стягнення середнього заробітку за весь час вимушеного прогулу, відшкодування завданої моральної шкоди</p>

Стаття закону	Правова позиція	Номер правової позиції	Позов
	<p>навчальним закладом, забезпечувати його ефективну діяльність, реалізовувати державну політику в галузі освіти і науки, а Міністерство зобов'язується створювати належні умови для його роботи та здійснювати оплату праці керівника.</p> <p>Умовами зазначеного контракту визначено права та обов'язки як позивача, так і Міністерства.</p> <p>Зокрема, у пункті 10 контракту наведено перелік обов'язків керівника БДФЕУ.</p> <p>Так, відповідно до підпункту 12 пункту 10 контракту керівник зобов'язаний забезпечити дотримання законодавства, вживання заходів щодо вдосконалення управління навчального закладу, зміцнення фінансово-господарської, трудової дисципліни.</p> <p>Підпунктом 2 пункту 27 контракту визначено, що з ініціативи Міністерства дострокове розірвання контракту може бути здійснено при невиконанні керівником умов контракту.</p> <p>Наказом МОН від 9 березня 2016 року № 83-к на підставі підпункту 2 пункту 27 контракту від 15 лютого 2012 року № І-8 достроково розірвано контракт від 15 лютого 2012 року № І-8 та звільнено ОСО-БА_1 з посади ректора БДФЕУ з 11 березня 2016 року у зв'язку з виконанням умов контракту, а саме – пункту 1 (в частині реалізації державної політики в галузі освіти і науки), підпункту 12 пункту 10 (в частині дотримання законодавства), враховуючи невиконання розпорядження КМУ від 20 січня 2016 року № 44 «Про реорганізацію Буковинського державного фінансово-економічного університету» на наказу МОН від 19 лютого 2016 року № 137 «Про реорганізацію БДФЕУ» відповідно до пункту 8 частини першої статті 36 КЗпП України.</p>		

Стаття закону	Правова позиція	Номер правової позиції	Позов
	<p>Відповідно до статті 43 Конституції України кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає, або на яку вільно погоджується. Грамадянам гарантується захист від незаконного звільнення. Право на своєчасне одержання винагороди за працю захищається законом.</p> <p>20 січня 2016 року КМУ прийнято розпорядження № 44-р про реорганізацію БДФЕУ шляхом приєднання до ЧНУ ім. Ю. Федьковича. В цьому розпорядженні передбачено здійснювати реорганізацію в межах бюджетних призначень (а. с. 21).</p> <p>19 лютого 2016 року МОН на виконання зазначеного розпорядження КМУ прийнято наказ № 137 «Про реорганізацію БДФЕУ», яким створено комісію з реорганізації університету у складі згідно з додатком, а на її членів покладено ряд обов'язків (а. с. 22–24). Пунктом 5 вказаного наказу комісію зобов'язано у триденний термін повідомити орган, що здійснює державну реєстрацію, про рішення щодо реорганізації БДФЕУ шляхом приєднання до ЧНУ ім. Ю. Федьковича, подати йому в установленому законодавством порядку документи, необхідні для внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців відповідних записів, у тому числі повідомити про персональний склад комісії з реорганізації БДФЕУ. Пунктом 6 даного наказу на позивача як ректора БДФЕУ покладено, зокрема обов'язок забезпечити безперешкодний доступ членів комісії до будівель, приміщень та всіх підрозділів університету та надати первинні документи фінансово-господарської та іншої діяльності на вимогу членів комісії, а також передбачено відпошодальність за збереження службових документів та інформації, яку вони містять, втрату та несанкціоноване знищення відповідних документів (підпункт 6. 1 та 6. 2 пункту 6 наказу) (а. с. 22–23).</p>		

Стаття закону	Правова позиція	Номер правової позиції	Позов
	<p>На виконання розпорядження КМУ від 20 січня 2016 року № 44-р «Про реорганізацію БДФЕУ» для зустрічі з колективом БДФЕУ на базі ЧНУ ім. Ю. Федьковича наказом МОН від 1 лютого 2016 року № 50-оп відряджено ОСОБА_4 – директора департаменту вищої освіти – до міста Чернівці з 11 по 4 лютого 2016 року (а. с. 58).</p> <p>5 лютого 2014 року директор департаменту вищої освіти ОСОБА_4 звернувся до Міністра освіти і науки України К. С. М. зі службовою запискою стосовно недопущення його ректором БДФЕУ ОСОБА_1 до приміщення навчального закладу, в якій вказував про те, що під час відрядження до міста Чернівці з 2 по 4 лютого 2016 року ним проходила інформаційно-роз'яснювальна робота. 2 лютого 2016 року його не допустили до кабінету ректора. ОСОБА_4 запропоновано притягнути ОСОБА_1 до службової відповідальності (а. с. 61).</p> <p>Директор департаменту персоналу МОН К. І. О. звернувся до Міністра освіти і науки України із службовою запискою, в якій вказував про невиконання ректором БДФЕУ ОСОБА_1 розпорядження КМУ від 20 січня 2016 року № 44-р та наказу МОН від 19 лютого 2016 року № 137, що є порушенням пункту 27 контракту від 15 лютого 2012 року № І-8, а саме вчинення одностороннього грубого порушення трудових обов'язків керівником вищого навчального закладу, зокрема: недопущення ОСОБА_4 до приміщення навчального закладу; відсутність пояснень з приводу невиконання розпорядження КМУ та наказу МОН. К. І. О. запропонував вирішити питання про дострокове розірвання з ОСОБА_1 контракту та звільнення його з посади ректора БДФЕУ (а. с. 62, 63).</p> <p>Згідно з пунктом 3 наказу від 19 лютого 2016 року № 137 МОН створено комісію з реорганізації БДФЕУ у складі згідно з додатком.</p>		

Стаття закону	Правова позиція	Номер правової позиції	Позов
	<p>Відповідно до змісту додатку до цього наказу директор департаменту вищої освіти ОСОБА_4 не входив до складу даної комісії та не був її членом.</p> <p>Пунктом 6 вказаного наказу на ОСОБА_1 як керівника БДФЕУ покладено обов'язок щодо забезпечення безперешкодного доступу саме членів комісії до будівель, приміщень та всіх підрозділів університету та надання первинних документів фінансово-господарської та іншої діяльності на вимогу членів Комісії.</p> <p>Ураховуючи наведене, обґрунтованим є висновок судів про те, що не допуск ОСОБА_4, який був відряджений до м. Чернівці у період з 1 по 4 лютого 2016 року до БДФЕУ з метою зустрічі з колективом навчального закладу, огляду матеріально-технічної бази та надання консультацій з приводу проведення процедури реорганізації, не може розцінюватися як порушення ОСОБА_1 вимог пункту 6 наказу МОН від 19 лютого 2016 року № 137 «Про реорганізацію БДФЕУ», оскільки будь-яких обов'язків у частині забезпечення безперешкодного доступу до будівель, приміщень та всіх підрозділів університету та надання первинних документів фінансово-господарської та іншої діяльності на вимогу інших представників МОН даний наказ не містить.</p> <p>Обґрунтованим є і висновок судів про те, що ОСОБА_1 у будь-який спосіб не міг порушити пункт 6 згаданого наказу та вчинити дії по неможливості виконання розпорядження КМУ від 20 січня 2016 року № 44-р, а отже і порушити положення Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань», Конституцію України та Закон України «Про центральні органи виконавчої влади», оскільки</p>		

Стаття закону	Правова позиція	Номер правової позиції	Позов
Ст. 24 КЗпП	<p>на момент перебування директора департаменту вищої освіти ОСОБА_4 у місті Чернівці з 1 по 4 лютого 2016 року комісія з реорганізації БДФЕУ ще не була створена.</p> <p>Будь-яких інших доказів на підтвердження факту вчинення позивачем ОСОБА_1 як ректором БДФЕУ дій щодо порушення пункту 6 наказу МОН від 19 лютого 2016 року № 137 «Про реорганізацію БДФЕУ» матеріали справи не містять.</p> <p>Також судами встановлено, що станом на 29 березня 2016 року відбулося лише одне засідання комісії з реорганізації БДФЕУ, створеної відповідно до наказу МОН від 19 лютого 2016 року № 137, а саме – 24 лютого 2016 року, в якому ОСОБА_1 участі не приймав, оскільки у період з 16 лютого 2016 року по 29 лютого 2016 року перебував на лікуванні (а. с. 86, 87).</p> <p>2 березня 2016 року ОСОБА_1 були надані пояснення щодо підстав недопущення ОСОБА_4 до приміщення університету (а. с. 59, 60).</p> <p>Отже висновок суду першої інстанції, з яким у цій частині погодився апеляційний суд, про те, що МОН допущенні порушення вимог чинного законодавства при винесенні наказу від 09 березня 2016 року № 83-к «Про звільнення ОСОБА_1.», є обґрунтованим.</p>	№61-416св17 від 18.01.2018 Касаційний цивільний суд	про встановлення факту роботи без оформлення трудових правовідносин, внесене
	<p>1. Скасовуючи рішення суду першої та ухвалюючи нове рішення про відмову у задоволенні позову, суд апеляційної інстанції виходив із того, що під час розгляду справи не було встановлено факту укладення між сторонами у справі трудового договору у період з 1 грудня 2014 року по 12 січня 2016 року, а висновок суду першої інстанції, щодо наявності між сторонами правовідносин, які витікають з трудового договору є помилковим, оскільки позивачем не надано належних доказів на підтвердження того, що між сторонами укладено трудовий договір.</p>		

Стаття закону	Правова позиція	Номер правової позиції	Позов
	<p>За змістом частини першої статті 21 КЗпП України трудовим договором є угода між працівником і власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом чи фізичною особою, за якою працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою, з підляганням внутрішньому трудовому розпорядку, а власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган чи фізична особа зобов'язується виплачувати працівникові заробітну плату і забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, передбачені законодавством про працю, колективним договором і угодою сторін.</p> <p>Згідно положень частин першої-четвертої статті 24 КЗпП України трудовий договір укладається, як правило, в письмовій формі. При укладенні трудового договору громадянин зобов'язаний подати паспорт або інший документ, що посвідчує особу, трудову книжку, а у випадках, передбачених законодавством, – також документ про освіту (спеціальність, кваліфікацію), про стан здоров'я та інші документи.</p> <p>Укладення трудового договору оформляється наказом чи розпорядженням власника або уповноваженого ним органу про зарахування працівника на роботу. Трудовий договір вважається укладеним і тоді, коли наказ чи розпорядження не були видані, але працівника фактично було допущено до роботи.</p> <p>Виходячи зі змісту статті 21 КЗпП України трудовий договір спрямований на здійснення та забезпечення трудових функцій працівника. Згідно зі статтею 626 ЦК України цивільно-правовий договір є домовленістю двох або більше сторін, спрямованою на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків.</p>		<p>ня відповідних записів до трудової книжки, стягнення заробітної плати та зобов'язання нарахувати та сплатити податок на доходи фізичних осіб та суми єдиного внеску за загальнообов'язковим державним страхуванням за вказаним період</p>

Стаття закону	Правова позиція	Номер правової позиції	Позов
	<p>Роботу за договором підряду особа виконує на свій ризик з використанням власних матеріалів, або матеріалів замовника, між тим, як трудовий договір передбачає, що робітник не несе відповідальності за загибель предмета його праці, підпорядковується правилам внутрішнього трудового розпорядку та забезпечується всім необхідним для діяльності.</p> <p>Вимоги статей 60, 179, 213, 214, 301 ЦПК України (у редакції, чинній станом на момент розгляду справи) зобов'язують суд з'ясувати обставини, що обґрунтовують заявлені вимоги, на підставі наданих на їх підтвердження доказів.</p> <p>Кожна сторона зобов'язана довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог і заперечень, крім випадків, встановлених статтею 61 цього Кодексу. Докази подаються сторонами та іншими особами, які беруть участь у справі. Доказування не може ґрунтуватися на припущеннях (стаття 60 ЦПК України, у редакції, чинній станом на момент розгляду справи).</p> <p>Відповідно до статті 57 ЦПК України (у редакції, чинній станом на момент розгляду справи), доказами є будь-які фактичні дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення сторін, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи. Ці дані встановлюються на підставі пояснень сторін, третіх осіб, їхніх представників, допитаних як свідків, показань свідків, письмових доказів, речових доказів, зокрема звуко – і відеозаписів, висновків експертів.</p> <p>За вимогами статті 212 ЦПК України (у редакції, чинній станом на момент розгляду справи), суд оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному, об'єктивному</p>		

Стаття закону	Правова позиція	Номер правової позиції	Позов
	<p>та безпосередньому дослідженні наявних у справі доказів. Жоден доказ не має для суду наперед встановленого значення. Суд оцінює належність, допустимість, достовірність кожного доказу окремо, а також достатність і взаємний зв'язок доказів у їх сукупності. Відмовляючи у позові, апеляційний суд повно та всебічно дослідивши обставини, щодо яких виник спір, врахувавши зміст вимог і заперечень сторін та належно оцінивши здобуті докази, виходив із того, що позивач не довів обставини його праці в ФОП ОСОБА_2 водієм з 1 грудня 2014 року по 12 січня 2016 року за трудовим договором, оскільки накази про прийом та звільнення найманого працівника відповідачем не видавалися, запис в трудовій книжці відсутній. На підставі встановленого дійшов висновку про те, що правовідносини сторін є цивільно-правовими.</p>		
	<p>2. Суди попередніх інстанцій встановлено, що 14 липня 2008 року ОСОБА_4 разом з іншими працівниками бригади був залучений директором МПП «Макро» ОСОБА_6 до виконання малярних робіт фасаду Вигодської міської лікарні. Внаслідок падіння саморобного дерев'яного риштування стався нещасний випадок на виробництві, у результаті якого позивачу спричинено тілесні ушкодження різних ступенів тяжкості, які призвели до втрати 20% професійної працездатності ОСОБА_4.</p> <p>Відповідно до акта спеціального розслідування нещасного випадку форми Н-5 від 7 грудня 2011 року причиною нещасного випадку, що мав місце 14 липня 2008 року, була відсутність проєктної документації на риштування, конструктивні недоліки, недосконалість та не достатня надійність риштування, невідповідність кожного елементу</p>	<p>№61-297св17 від 16.01.2018 Касаційний цивільний суд</p>	<p>про встановлення факту перебування у трудових відносинах</p>

Стаття закону	Правова позиція	Номер правової позиції	Позов
	<p>риштування та всієї конструкції в цілому нормативно-правовим актам з охорони праці.</p> <p>Рішенням Рожнятівського районного суду Івано-Франківської області від 31 грудня 2015 року, яке набрало законної сили, встановлено факт перебування ОСОБА_7 у трудових відносинах з МПП «Макро» в період з 9 по 14 липня 2008 року на посаді робітника.</p> <p>Постановою Долинського районного суду Івано-Франківської області від 12 жовтня 2011 року про обвинувачення ОСОБА_6 за часину першою статті 272 КК України встановлено, що він, як директор МПП «Макро», порушив правила безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою, що призвело до заподіяння шкоди здоров'ю потерпілих ОСОБА_4 та ОСОБА_7 Справу закрито у зв'язку із закінченням строку давності, підсудного звільнено від кримінальної відповідальності.</p> <p>Актом № 1 форми Н-1 від 7 грудня 2011 року підтверджено, що нещасний випадок, пов'язаний з виробництвом, стався з ОСОБА_4 в МПП «Макро».</p> <p>Згідно з листом територіальної державної інспекції праці у Івано-Франківській області від 28 липня 2008 року № 01-21/649 договір на виконання ремонтно-будівельних робіт від 9 липня 2008 року, укладений між бригадою позивача та МПП «Макро», мав ознаки як цивільно-правових, так і трудових відносин.</p> <p>6 червня 2012 року ОСОБА_4 звернувся з письмовою заявою до відділення виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України в Рожнятівському районі щодо призначення страхових виплат у зв'язку з нещасним випадком, що стався 14 липня 2008 року на виробництві під час його роботи в МПП «Макро».</p>		